

STORTINGET

Representantforslag 12 S

(2022–2023)

fra stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt og Seher Aydar

Dokument 8:12 S (2022–2023)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt og Seher Aydar om en skole uten profitt

Til Stortinget

Bakgrunn

Private skoler eller høyskoler som mottar statstilskudd, har ikke adgang til å hente ut fortjeneste. Til tross for dette har det blitt avdekket flere tilfeller av private skoler som har hentet ut midler som ikke har kommet elevene til gode, slik skolene er pålagt gjennom privatskoleloven.

Skolesektoren har lenge vært skjermet fra private kommersielle interesser, selv om det har vært en åpning for at privatskoler kan få tilskudd fra det offentlige. Under regjeringen Solberg økte antall privatskoler med nesten 30 pst., fra 268 i 2013 til 346 i 2021. Samtidig har antall offentlige skoler blitt redusert hvert år.

Forslagsstillerne viser til at Utdanningsdirektoratet (Udir), etter tilsyn av Akademiet-skolene og Bergen Private Gymnas i 2010 og 2011, fant det de omtaler som grove regelbrudd (Klassekampen, 10. september 2022). Udir mente privatskolene hadde handlet med nærstående selskaper og foretatt skjulte overføringer av midler til eierne, og at privatskolene brøt utbytteforbudet i perioden 2010–2014. Udir konkluderte med at eierne hadde tatt ut ulovlig profitt. Skolene fikk krav om å betale tilbake statstilskudd som ble brukt i strid med privatskoleloven. Det opprinnelige kravet var på 18,5 mill. kroner, men har blitt nedjustert i flere omganger.

Saken har gått i rettsvesenet siden 2015. Sommeren 2021 inngikk staten forlik med Akademiet. Eierne måtte

betale tilbake 10 mill. kroner, trekke 17 av 25 søknader om nye skoler og avstå fra å søke om flere skoler i 19 måneder. Staten sa på sin side fra seg retten til å føre tilsyn med årene 2015 til 2020.

Nylig kunne Klassekampen (10. september 2022) avsløre at Akademiet har fortsatt utstrakt bruk av handel med nærstående selskaper, og at internhandelen i 2021 var på samme nivå som da myndighetene reagerte i 2010. De har blant annet kjøpt markedsføring, konsulenttjenester, IT-systemer og bemanning fra eiernes selskaper. Fire av skolene har brukt mer enn en fjerdedel av inntektene på å handle med nærstående, viser avsløringen i Klassekampen.

Også hos private skoler for høyere utdanning har man funnet lovbrudd. I den såkalte Westerdals-saken ble det avdekket at skolen hadde krevd inn mer enn dobbelt så mye som lovlig i skolepenger. Det ble estimert at skolen hadde tatt inn minst 70 mill. kroner mer enn loven tillot. Kravet fra Kunnskapsdepartementet var på til sammen 84 mill. kroner, blant annet for statstilskudd til utdanninger som ikke var godkjent. Staten inngikk etter hvert forlik med Westerdals på 42 mill. kroner, altså bare en brøkdel av det opprinnelige kravet.

Det er fellesskapets midler som har gått til tilskudd til privatskolene, som har blitt brukt i tilsyn og runder i rettsvesenet og til sist blitt brukt i et forlik. Dermed bruker det offentlige store summer på at man tillater kommersielle å drive skoler.

Udir påpeker at de stadig ser en stor udekket risiko for brudd på regelverket for privatskolene, og at de ikke åpner tilsyn i flere tilfeller selv om det er indikasjoner på regelbrudd, på grunn av kapasitet. Udir avdekket regelbrudd i ni av ti tilsyn som ble gjennomført i 2017, og rapporten fra de tre foregående årene viser regelbrudd i alle privatskoler som det ble gjennomført tilsyn med. For-

slagsstillerne understreker at disse sakene viser at kommersielle aktører har profittmotiv, også når de slippes inn i en sektor som i utgangspunktet skal være profittfri.

Allerede i dag ligger det i loven at offentlig støtte og skolepenger i sin helhet skal komme elevene til gode. Men tilsynene med skolene er altså få, og i de fleste tilfeller er reaksjonen skolen får, kun tilbakebetaling, ofte bare delvis. Det vil si at det egentlig ikke er noe å tape for skoleeiere. Forslagsstillerne mener det må få konsekvenser når skattepenger brukes i strid med regelverket. I dag kan selskaper som driver privatskoler, og som er tatt for lovbrudd, fortsatt opprette og få godkjent nye skoler.

Forslagsstillerne mener at disse sakene også viser at myndighetene ikke klarer å håndheve profittforbudet i praksis, og at et forbud mot profitt og utbytte ikke er tilstrekkelig så lenge man tillater selskaper med kommersielt motiv.

Frislippet av de kommersielle selskapene har hatt konsekvenser for det offentlige skoletilbudet. Hvis det er nedgang i antall søkere til videregående skoler i et fylke, blir eneste alternativ å kutte i det offentlige tilbudet, fordi dagens lovverk ikke gir mulighet for fylkespolitikere til å redusere antall elevplasser i de private skolene.

Forslagsstillerne mener at folkevalgte må få mulighet til å gjøre helhetlige vurderinger av hva som gir det beste elevtilbudet. Når det er nedgang i antall elever, må kommunen og fylket få anledning til å redusere elevplasser også på private skoler, ikke bare på de offentlige skolene. Forslagsstillerne viser til at dette også er i tråd med regjeringsplattformen til regjeringen Støre.

Forslagsstillerne mener det er nødvendig at man bygger en sterk offentlig fellesskole, med rom for et mangfold av pedagogiske retninger. Det er forskjell mellom ideelt drevne skoler som tilbyr alternativ pedagogikk, som Steinerskolen, der eventuelle overskudd reinvesteres i skolen, og kommersielle aktører som driver etter et mål om profitt.

Etter dansk lov må alle private skoler som mottar statstilskudd, være organisert som selveiende stiftelser. Folkeskoleloven § 5 gir også føringer for hvem som ikke kan være medlemmer av styret på skolen, blant annet personer som leier ut eiendommer m.m. til skolen, eller personer med styreverv i selskaper som leier ut eiendommer m.m. til skolen.

Lovendringer etter dansk modell vil etter forslagsstillernes syn kunne bidra til å forhindre den utstrakte bruken av handel med nærstående selskaper og skjulte overføringer av fellesskapets midler.

Regjeringen Støre foreslo og fikk våren 2022 flertall for endringer i privatskoleloven, som blant annet innebærer at privatskoler må representere et reelt supple-

ment til den offentlige fellesskolen for å bli godkjent. Dette er et skritt i riktig retning, men som avsløringer har vist, er det ikke tilstrekkelig for å sørge for at alle pengene kommer elevene til gode. Det er nødvendig med ytterligere lovendringer som sikrer at fellesskapets midler som er bevilget til elevene, faktisk går til elevene og ikke til privat profitt.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer slik at skoler som skal få statsstøtte, må ha en ikke-kommersiell formålsparagraf, der eventuelle overskudd skal reinvesteres i skolen.
2. Stortinget ber regjeringen utrede nye organisasjonsformer for å drive private skoler, som tilrettelegger godt for ideell virksomhet og samtidig sikrer allment offentlig innsyn i bruken av offentlige midler.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som sikrer at kommunene og fylkeskommunene får full myndighet over skolestrukturen, slik at hensynet til det offentlige skoletilbudet ivaretas ved oppretting og utvidelse av private skoletilbud.
4. Stortinget ber regjeringen gjennomgå lovverket for private skoler for å sikre at intensjonen om at all statsstøtte skal komme elevene og studentene til gode, ivaretas bedre enn i dag. En slik gjennomgang skal ha som mål å redusere kontrollbehovet, innføre strengere sanksjoner for regelbrudd samt å hindre at videresalg av skoler og høyskoler med statsstøtte kan gjøre det mulig å hente ut privat profitt fra skoledrift.
5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer et regelverk som gir privatskoler meldeplikt ved salg, fusjon, fisjon og nedleggelse.
6. Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som klargjør at forbudet mot å overføre verdier til skolens eiere også gjelder ved salg.
7. Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til lovendringer som stiller krav om at privatskoler må være selveiende og ikke kan være del av et konsern.
8. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som sikrer at skolens styremedlemmer ikke kan sitte i styret til selskaper som driver handel med skolen, for å motvirke handel med nærstående selskaper og hindre mulighet til å profitere på skoledriften, etter modell fra Danmark.

5. oktober 2022

Hege Bae Nyholt

Seher Aydar